

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

SVĚT VÍRY Z POHLEDU VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

THE WORLD OF FAITH FROM THE FINE ARTS PERSPECTIVE

Vedoucí práce: Dr. Dominika Sládková, M.A.

Autor práce: Karolína Šumská

Studijní obor: Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání (ZUŠ-VV)

Ročník: 3.

České Budějovice

Duben 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum,

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Dr. Dominice Sládkové, M.A., za cenné rady, odborné vedení a její konzultace, které mi poskytla během jejího vypracování.

Anotace

Tato bakalářská práce má dvě části – část teoretickou a část praktickou. Teoretická část s názvem „Svět víry z pohledu výtvarného umění“ popisuje kulturu islámu, buddhismu a hinduismu, jejich vznik, základní praktiky, tradice a vztah k umění. Praktická část se skládá ze tří obrazů o rozměrech 100x80 cm, jejichž inspiračním zdrojem je lettrismus (Urbásek, Tápies, Tobey) a kultura výše uvedených náboženských směrů.

Annotation

This bachelor thesis has got two main parts - theoretical one and practical one. The theoretical part is called "The world of faith from the Fine Arts perspective" and describes islamic culture, buddhism and hinduism, their origin, basic practises, traditions and their relationship to Art. In the second part, the practical one, there are included three pictures measuring 100x80 cm, whose source of inspiration comes from the „lettrism“ (Urbásek, Tápies, Tobey) and the next source is the culture of the religions, which are mentioned above.

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická část	9
1.1 Co je to víra?	9
1.2 Islám	11
1.2.1 Periodizace dějin Islámu	12
1.2.2 Základní praktiky neboli pět pilířů Islámu.....	12
1.2.2.1 První pilíř – Vyznání víry neboli <i>Šaháda</i>	13
1.2.2.2 Druhý pilíř – Modlitba neboli <i>Saláh</i>	13
1.2.2.3 Třetí pilíř – Půst neboli <i>Saum</i>	17
1.2.2.4 Čtvrtý pilíř – Almužna neboli <i>Zakát</i>	18
1.2.2.5 Pátý pilíř – Pout' neboli <i>Hadždž</i>	19
1.2.3 Islámské umění.....	20
1.2.3.1 Architektura.....	20
1.2.3.2 Výtvarné a dekorativní umění	23
1.3 Buddhismus.....	25
1.3.1 Dějiny Buddhismu	25
1.3.2 Formy Buddhismu	26
1.3.3 Texty víry	27
1.3.4 Uctívání, modlitba a meditace.....	28
1.3.5 Svátky	28
1.4 Hinduismus	29
1.4.1 Původ Hinduismu	29
1.4.2 Kastovní systém.....	30
1.4.3 Víra a Bůh	31
1.4.4 Reinkarnace	32
1.4.5 Výraz zbožnosti.....	33
2 Praktická část	34
2.1 Inspirace pro tuto práci	34
2.1.1 Lettrismus.....	34
2.1.2 Mark Tobey	36
2.1.3 Miloš Urbásek	36

2.1.4 Antoni Tápies	37
2.2 Popis praktické práce	38
2.2.1 Islám (obraz)	38
2.2.2 Buddhismus (obraz)	39
2.2.3 Hinduismus (obraz)	39
Závěr	40
Použitá literatura	41
Elektronické zdroje	43
Seznam zkratk	44
Obrazová příloha	45
I Inspirační zdroje	45
II Fotodokumentace praktické části	49
Zdroje obrazové části	52

Úvod

Tato bakalářská práce, jak už název napovídá, je zaměřena na náboženské směry (Islám, Buddhismus, Hinduismus) a jejich ovlivnění výtvarného umění. Práce je rozdělena na dvě části a to na část teoretickou a část praktickou.

Hned v úvodu práce se zabýváme otázkou „Co je to víra?“. Zdánlivě jednoduchá otázka se nám začíná jevit jako čím dál tím složitější a zjišťujeme, že nalézt na ní odpověď může být problém.

Teoretická část se zabývá historií, tradicemi a základními praktikami jednotlivých náboženských směrů, z nichž první z nich Islám, je rozebrán podrobněji z toho důvodu, že tato konfese je nám nejbliže, nejčastěji se s ní setkáváme a umění tohoto směru nás také nejvíce obklopuje.

V praktické části, složené ze tří abstraktních obrazů, je řešena problematika jednotlivých směrů v působení na výtvarné umění. Každý směr je něčím specifický, něčím výjimečný. Vycházím zde z několika inspiračních zdrojů, z nichž tím hlavním byl pro mě lettrismus a to především tvorba Miloše Urbáska a Antoniho Tápiese.

1 Teoretická část

1.1 Co je to víra?

Na otázku „Co je to víra?“ se lidstvo snaží odpovědět už od počátku své existence. Tisíce myslitelů, filozofů a vizionářů strávilo nad touto větou, zakončenou snad největším otazníkem v dějinách lidstva celé životy a přes to dodnes nemáme v této oblasti jasno. Přičemž jako první přicházejí na mysl dvě podotázky, a to „JAK?“ a „PROČ?“.

Co se týče první z nich, máme již několik základních teorií. Otázkou „Jak vznikl život?“, „Jak je možné, že dokážu vnímat pohledem okolní svět?“ nebo „Jak je možné, že za pomoci motoriky dokážu psát?“, řešilo hned několik oborů, religionistikou počínaje, přes antropologii až po biologii nebo chemii. Vznikly dvě teorie, které lidstvo považuje za nejpravděpodobnější.

První z nich, vyřčená Charlesem Darwinem je ryze vědecká, tedy zapříčinění vzniku lidstva za pomoci buněk a evoluce z jednobuněčných organismů až k relativně dokonalé entitě, jako je člověk. Druhá z nich však postupně ztrácí své příznivce, a to hlavně z toho důvodu, že byly přineseny důkazy její nepravděpodobnosti. Navzdory racionalitě však stále velké množství věří ve vznik života za pomoci nadpřirozené síly a vůle, nazývejme ji pro zjednodušení „bůh“, která dala vzniknout člověku, jako ho známe teď, zvířatům, rostlinám a prakticky veškerému okolnímu světu.

Otázka PROČ již tak „jednoduchá“ není. Najít náš „raison d'être“ se zatím nikomu nepodařilo a patří tedy k věčné otázce filozofie. Pravdou je, že právě fakt nenalezení příčiny a smyslu života vyznívá ve prospěch náboženství, jako fenoménu, který ovlivňuje naše každodenní životy a tedy i jejich vznik a zánik a vědu nechává pokulhávat vzadu.

Samotná víra však nehovoří pouze o vzniku života, ale jako samotná je i něčím, co spoustu lidí provází celým životem. Je jeho náplní a smyslem. Mravní kodex, který se prakticky v každém náboženství skrývá, je pro věřícího člověka více než zákon. Uctívání vyšší moci patří k základním principům, stejně jako očekávání „pomoci z nebes“. Spousta věřících se díky svým modlitbám a prosbám k bohům cítí bezpečněji a klidněji, nemají strach o své bližní, jednoduše věří, že jejich životy nejsou v jejich rukou, a že jim bude, za svou oddanost tomu či onomu náboženství, poskytnuta protislužba od spasitele.

Myslím si, že na světě nikdy nebyla, není a pravděpodobně ani nebude autorita, která by mohla v oblasti smyslu lidského života říci: „Ano, tohle je pravda a tak to bylo“ nebo naopak. Hovořit může pouze statistika, tedy, že věřících ubývá a vzniká prakticky ateistická generace. Na druhou stranu ti věřící, kteří zůstávají věrni svému bohu, jsou o správnosti své víry přesvědčeni čím dál tím pevněji (vzpomeňme na islámský extremismus).

Poslední dobou se také moderní církve snaží oprostít od překonaných náboženských myšlenek a naopak spíše nabízet lidem útěchu a pomoc (např. Armáda Spásy) v krizových situacích, stejně jako se opouští tisíciletý boj mezi různými náboženstvími a spíše hledání jejich společné cesty a prvků (zde bych ráda zmínila jméno profesora Tomáše Halíka a jeho rozhovory s Dalajlamou). A právě to je v současné společnosti její největší přínos. Náboženství stále naplňuje svůj základní princip, tedy sloužit lidem, a zároveň již neposloucháme pohádky o čarodějnicích, které je nutno upálit za kacířství (španělská inkvizice nebo kniha Václava Kaplického – *Malleus Maleficarum (Kladivo na Čarodějnice, 1963)*)

Je jedno, jakým jménem kdo oslovuje boha. Říkejme mu Bůh nebo Alláh, princip jejich víry bude ve své podstatě stejný a nevymazatelný z lidských dějin. Stále budou existovat zástupci obou táborů v nekonečném souboji víry a vědy a nikdo nemá právo na jeden nebo na druhý z nich vytvářet nátlak. Pro někoho je víra pocit uspokojení, pro někoho jenom snůška lží a pohádek. Nechme tedy tuto otázku na každém, ať si ji vyřeší sám ve své vlastní hlavě a ve svém vlastním srdci.

„Aby silná ontologie mohla eliminovat intence mluvčích, a přesto nějak založit referenční pouto, musela by předpokládat nějakou Božskou, nebo chceme-li Nekonečnou Mysl. Za předpokladu, že svět existuje nezávisle na poznání, které o něm máme, a že existuje jako populace esencí, jež jsou vzájemně řízeny zákony, pouze Mysl, která tento svět zná přesně takový, jaký je (a jaký jej sama stvořila), a která shovívavě připouští, aby bylo možné také v jiných jazycích odkazovat k téže esenci, může „fixovat“ referenci zcela stabilním způsobem.“¹

---

¹ ECO, U. *Kant a ptakopysk*, s. 286

1.2 Islám

Slovo islám je odvozeno od arabského slovního kořene „SLM“, který kromě jiného znamená mír, čistotu, podřízenost a poslušnost, znamená „odevzdání se“ do vůle Boží.

Monoteistické náboženství, jehož teritorium se dnes rozkládá od severní Afriky, přes Balkánský a Arabský poloostrov, Blízký východ, subkontinent Indie, až do Indonésie, je dnes uctíván až 1,4 miliardou muslimů. Je tedy po křesťanství druhým, nejuznávanějším náboženstvím světa.

Vzniku této víry dal v 7. století našeho letopočtu prorok Muhammad, poslední posel Boží, celým jménem Abú al-Qásim Muhammad ibn Abdulláh ibn Abd al-Muttalib ibn Hášim, který se narodil v roce 570 n.l. v arabské Mekce a 8.června 632 zemřel v Medíně. Byl to velice úspěšný obchodník, který žil obyčejným životem do doby, než se mu poprvé zjevil archanděl Gabriel s posláním od Boha Alláha:

*„Přednášej ve jménu Pána svého, který člověka z kapky přilnavé stvořil!
Přednášej, vždyť Pán Tvůj je nadmíru štědrý, ten, jenž naučil perem, naučil člověka, co ještě neznal.“²*

Nařídil mu, zapamatovat si a recitovat verše, později uspořádané do Koránu (Svatá Kniha Islámu, podle které se muslimové řídí), (Obr. 1, s. 45). Začal šířit jeho myšlenky, ostatními nepřijímány. Nakonec Mekku opustil a s pár stoupenci se usadil ve městě Jathrib (dnes Medína).

Stal se tak vůdcem první otevřeně muslimské komunity. Následovala válka mezi Mekkou a Medínou, ve které nakonec muslimové zvítězili. Vojenská organizace, zlepšená těmito střety, se stala základem k dobytí ostatních arabských pohanských kmenů. V době Muhammadovy smrti byla již Arábie sjednocena novou vírou. Proběhlo i několik výprav na sever, k Sýrii a Palestině. Islámská říše se, pod vedením Muhammadových bezprostředních nástupců, rozšířila dále i do Mezopotámie, Persie, Egypta, Severní Afriky (Maghreb) a Španělska. Pozdější dobytí, obchodní kontakty muslimů s nemuslimy a misijní činnost rozšířily islám do velké části světa.

---

² KORÁN 96:15

Po smrti Muhammada se muslimové začali dělit na *Sunnity* a *Šíity*. *Sunnité* jsou muslimové, kteří si po Muhammadově smrti vybrali jako nástupce Abú Bakra, tvoří 90% všech muslimů, oproti tomu *Šíitové* uznali za nástupce Muhammadova zetě Alího a tvoří zbylých 10%.

1.2.1 Periodizace dějin Islámu

Život Muhammada (570 - 632 n.l.)

Období před prvním zjevením (570 - 610)

Období před hidžrou (610 - 622)

Období po hidžře (622 -632)

Pluralistický systém (632 - 14. stol.)

Období volených chalífů

Umajjovci

Abbásovci

Intelektuální rozkvět v pluralistické islámské společnosti - První vojenské neúspěchy

Krize islámu (14. - 18. stol.)

Obroda islámu (18. stol - cca 1950)

Současný islám

Přibližně od roku 1950 až po současnost - 210 zemí – 1,378 mld. osob

Asie – 962 mil.

Afrika – 378 mil.

Evropa – 40 mil.

Oceánie – 0, 43 mil.

Severní Amerika – 5,45 mil.

Jižní Amerika – 1,777 mil.

1.2.2 Základní praktiky neboli pět pilířů Islámu

Pět pilířů Islámu, takto byly zformulovány praktiky, základní náboženské rysy a společenské organizace Islámu, které měly sloužit a dodnes slouží jako kotevní body života komunity.

„Alláh nařídil tyto projevy víry, aby sloužily všem duchovním účelům a uspokojovaly lidské potřeby. Některé jsou každodenní, jiné se konají jednou za týden, některé jednou za měsíc, některé dvakrát ročně, jiné každoročně, některé se musí vykonat nejméně jednou za život. Zahrnují tedy všechny dny v týdnu, všechny týdny v měsíci, všechny měsíce v roce a všechny roky života a především poznamenávají Alláhovým dotykem celý běh života.“³

1.2.2.1 První pilíř – Vyznání víry neboli Šaháda

Šaháda říká, že není jiného Boha, nežli Alláha a jeho posla Muhammada. Bývá šeptána novorozencům, loučí se s ní se zemřelými. Opakuje se zejména při modlitbách a dokonce i při konvertaci k islámu je nutné šahádu pronést.

„Vyznání víry musí být předneseno minimálně jednou za život, nahlas, správně a cílevědomě, s pochopením jeho významu a s přesvědčením vycházející ze srdce. Z této základní víry se odvozuje víra v anděly, zjevené knihy a posvátné knihy židovského a křesťanského zjevení popsané v koránu, řadu proroků a soudný den.“⁴

1.2.2.2 Druhý pilíř – Modlitba neboli Saláh

Modlitba (Obr. 2, s. 45), druhý pilíř Islámu, je považována za nejdůležitější, protože kdo nedodrží modlitbu a všechna její pravidla, je vystaven závažnému hříchu.

Účinnosti islámské modlitby:

- 1. Posiluje víru v existenci Alláha a v Jeho dobro a přenáší tuto víru do nejskrytějších koutů lidského srdce.*
- 2. Oživuje tuto víru a činí z ní v praktickém životě tvořivou sílu.*

---

³ ABD AL-‘ÁTÍ, H. *Zaostřeno na Islám*, s. 77

⁴ SARDAR, Z. *Islám: Náboženství, historie a budoucnost*, s. 52

3. Pomáhá člověku, aby si uvědomil přirozené a pudové směřování k velikosti a vysoké morálce, k výtečnosti a růstu ctností.
4. Očišťuje srdce a rozvíjí mysl, zušlechťuje svědomí a uklidňuje duši.
5. Upevňuje v člověku prvky dobra a slušnosti, potlačuje zlo a sklony k nepatřičnému chování.

Vzhledem k velké důležitosti, má modlitba své podmínky:

1. Každý muslim, muž i žena, musí být svéprávný a duševně zdravý.
2. Musí být zralý (tedy po období puberty, kolem čtrnácti let).
3. Ženy nesmějí být v šestinedělí a nesmějí mít menstruaci. (V tomto období jsou od modliteb zcela osvobozeny a nemusí je nahrazovat).

Samozřejmě islámská modlitba má, krom svých podmínek, i své požadavky, které když nejsou splněny, stává se modlitba neplatnou. Např.: Není-li splněno tzv. „wudú“.

Druhy modliteb:

- a) Povinné (*fard*) - Zahrnuje pět každodenních povinných modliteb
  - Pouze pro muže - platná účast na shromáždění v pátek odpoledne
  - Pohřební modlitba
- b) Potvrzená tradice (*sunna muakkada*) – tzv. dobrovolné modlitby
- c) Nepotvrzená tradice (*sunna ghajr muakkada*) – tzv. ostatní nepovinné modlitby prováděné kdykoliv, v kteroukoliv denní nebo noční dobu

Povinná modlitba, již zmíněná výše, má přesně stanovenou dobu, kdy musí být vykonávána. A to je:

- a) Časná ranní modlitba (*salátu l-fadžr*) – vykonávána mezi úsvitem a východem slunce
- b) Polední modlitba (*salátu z-zuhr*) – modlitba vykonávána od chvíle, kdy slunce začne sestupovat ze země, do okamžiku, kdy je na poloviční cestě k západu

- c) Odpolední modlitba (*salátu l- 'asr*) – vykonávána v druhé polovině odpoledne
- d) Modlitba po západu slunce (*salátu l-maghrib*) – modlitba vykonávána ve chvíli po západu slunce do doby, než ze západu zmizí červánky
- e) Večerní modlitba (*salátu l- 'išá*) – modlitba vykonávána hned po zmizení červánků na západní straně oblohy

Výjimečná je páteční odpolední modlitba, kde se muslimové sborově shromažďují v mešitě.

Očista těla před modlitbou

Podstatný úkon, který je muslim povinen splnit předtím, než přejde k modlitbě. Očistu rozdělujeme na *wudú*, jinak také „částečné omývání těla“ a na *ghusl*, neboli „úplné omytí těla“.

Znečištění je dvojího druhu, těžké (*džanába*) a lehké (*hadat*). Těžké nastává např. vyměšováním spermatu, menstruací, porodem, vzájemným dotykem pohlavních orgánů osob různého pohlaví, atd. Při takovém znečištění je nutné provést *ghusl*, který se provádí úplným omytí těla, včetně vypláchnutí úst a nozder.

Lehké znečištění může být způsobeno dotykem špinavé věci, vyměšováním, omdlením, smrtí, dotekem vlastních pohlavních orgánů, ale i spánkem. Po takovémto znečištění provedeme *wudú* následujícím způsobem:

- Třikrát umytí rukou po zápěstí
- Třikrát vypláchnutí úst
- Třikrát vypláchnutí nozder
- Třikrát omytí obličeje
- Třikrát umytí pravé ruky až po loket
- Třikrát umytí levé ruky až po loket
- Jedenkrát přetření hlavy mokkými dlaněmi odpředu dozadu
- Kdo má vous, pročistí ho mokrou rukou zdola nahoru
- Palcem a ukazováčkem přetřít ušní boltce a vyčistit ušní dírky
- Umytí pravé nohy třikrát po kotník
- Umytí levé nohy třikrát po kotník

Jestliže nenajdeme vodu k umývání, můžeme použít hlínu nebo písek, této očištění pak říkáme *tajammum* (provádí se podobně jako *wudú*). Až nyní je tedy muslim připraven k modlitbě.

Samotná modlitba musí být vykonávána směrem k Mekce, je vyvolávána *muezzinem* a je možné konat ji kdekoli. Samozřejmě modlitba v mešitě je považována za prospěšnější. Tělo musí být oděno a země, na které se modlitba provádí, musí být očištěna od veškeré špíny. Poté následuje svolávání k modlitbě, modlíci stojí, zvedá obě ruce k uším a hlasitě pronáší modlitbu, která se skládá ze tří pozic a to ze stoje, úklonu do pravého úhlu a klečením s obličejem k zemi. Obřad končí krátkým odpočinkem vsedě.^{5 6}

„Islámská modlitba je nevyrovnatelný a bezpříkladný způsob rozumové meditace a duchovní oddanosti, morálního růstu a fyzického cvičení. Všechny tyto prvky jsou přitom obsaženy v jednom jediném aktu. Je to výlučně islámská zkušenost, v níž se každý sval lidského těla spojuje s duší a myslí při uctívání Alláha a ke slávě Alláhově.“⁷

Modlitba zmiňovaná ve verších Koránu:

„Dodržuj modlitbu, vždyť modlitba odvrací od nemravnosti a věci zavrženíhodných! Vzpomínání pak na Alláha je povinností největší a Alláh dobře ví, co děláte.“⁸

„Vy, kteří věříte, hledejte pomoc v trpělivosti a v modlitbě, vždyť Alláh je věru s trpělivými.“⁹

„Přikaz rodině své modlitby konání a sám buď v ní vytrvalý!“¹⁰

---

⁵ Srov. 'ABD AL- 'ÁTÍ, H. *Zaostřeno na Islám*, s. 60 - 75

⁶ Srov. BAHBOUH, Ch., FLEISSIG, J., *Malá encyklopedie Islámu*, s. 30 - 41

⁷ ' ABD AL- 'ÁTÍ, H. *Zaostřeno na Islám*, s. 79, 80

⁸ KORÁN, 29:45

⁹ Tamtéž, 2:153

¹⁰ Tamtéž, 20:132

1.2.2.3 Třetí pilíř – Půst neboli Saum

Půst, neboli *saum*, znamená povinnost postit se během měsíce ramadánu, muslimského devátého kalendářního měsíce. Ramadán je měsíc, kdy měl, podle všeho, Muhammad první zjevení. Hlavní podstatou tohoto obřadu je přiblížit se k duchovnímu smyslu islámu.

Trvá třicet dní a začíná vždy úsvitem a končí se západem slunce. Během tohoto měsíce má muslim zakázaný pohlavní styk, nesmí kouřit, jíst a pít. Výjimkou je noc, proto je muslimům doporučeno najíst se před úsvitem (*suhúr*) a po západu slunce pozřít několik datlí, napít se vody a odříkat modlitbu. Pokud se muslim nemůže z nějakého důvodu zúčastnit půstu v měsíci ramadánu, může si jej vynahradiť jindy.

„Půst v měsíci ramadánu je povinný pro všechny muslimy, kteří vyhovují následujícím podmínkám:

- a) Musí být duševně a fyzicky zdraví.*
- b) Musí být plnoletí a dosáhnout věku pohlavního a rozumového dospívání, což je obvykle věk čtrnácti let. Mladší děti by měly být vedeny k cvičení na jednodušší úrovni, aby po dosažení puberty byly k dodržování půstu fyzicky i duševně připraveny.*
- c) Musí být přítomni ve svém trvalém bydlišti, rodném městě, farmě, v práci atd. Znamená to, že by neměli být vzdáleni na cestách od svého bydliště osmdesát kilometrů a více.*
- d) Musí si být jistí, že jim půst nezpůsobí žádnou škodu tělesnou ani duševní a jiné obtíže než hlad, žízeň atd.“¹¹*

Výjimky z půstu tvoří těhotné ženy, ženy v menstruačním cyklu, ženy v šestinedělí, kojící ženy, lidé cestující na delší vzdálenost, než je osmdesát kilometrů, nemocní lidé, příliš staří a slabí muži a ženy, duševně nemocní lidé a děti, které ještě nedosáhly věku pohlavního a rozumového dospívání.

V dnešní době většina muslimů půst nedodržuje a ti, kteří ho dodržují, nechápu přesně smysl a podstatu tohoto obřadu.

---

¹¹ 'ABD AL- 'ÁTÍ, H. Zaostřeno na Islám, s. 105, 106

1.2.2.4 Čtvrtý pilíř – Almužna neboli Zakát

Pojem *zakát*, jak říkají muslimové, nelze přesně přeložit. Není to daň, nejsou to desátky, není to dobročinnost, ani darování, jsou to všechny tyto věci dohromady a ještě něco navíc. Smyslem *zakátu* je významné obohacení a duchovní investice, můžeme tedy užít pojem „čistota“, který je ale pouze jednoduchým, doslovním překladem.

-*Zakát* by měl očišťovat majetek zámožných lidí od dílů, které mu nenáleží, dílů, které musejí být rozděleny mezi oprávněné příjemce.

-*Zakát* očišťuje srdce vlastníka majetku od sobectví.

-*Zakát* snižuje strádání potřebných a chudých členů společnosti na minimum (zároveň je však varováním pro tuto vrstvu lidí, aby se pro příště více snažili a mohli stejně tak přispět a obdarovat jiné, chudé lidi).

-*Zakát* je živým projevem a důkazem duchovního a humanitárního ducha.

Výše zakátu

„Každý muslim, muž nebo žena, který v průběhu celého roku vlastní přibližně 85 g (nebo více) ryzího zlata nebo jeho ekvivalentu ve stříbře, penězích nebo ve zboží, musí odevzdat zakát ve výši dvě a půl procenta z tohoto obnosu. Má – li obnos v hotovosti, pak je záležitost jednoduchá. Jestliže však má člověk majetek v cenných papírech nebo ve zboží, pak musí na konci roku ohodnotit svůj majetek a odevzdat zakát rovněž ve výši dvě a půl procenta celkové hodnoty svého majetku.“

A komu zakát náleží? Korán uvádí tyto skupiny lidí:

- *Chudí muslimové (aby se zbavili nouze)*
- *Noví muslimové (aby se mohli usadit)*
- *Potřební muslimové (aby získali prostředky, s jejichž pomocí si mohou vydělat na živobytí)*
- *Muslimští váleční zajatci (aby bylo možno je vykoupit ze zajetí)*
- *Zadlužení muslimové (aby se mohli osvobodit od svých závazků vyvolaných naléhavou nutností)*

- *Muslimští zaměstnanci pověření muslimským vládcem vybíráním zakátu (aby bylo možné vyplatit jim mzdy)*
- *Muslimové sloužící Bohu výzkumem nebo studiem nebo šířením islámu (aby pokryly jejich výdaje)*
- *Muslimští poutníci, kteří uvízli v cizí zemi a potřebují pomoc.*¹²

Pochopitelně rozdělení *zakátu* má i své výjimky, např. nemocný, invalidní a nemohoucí člověk má přednost před zdravým člověkem, který je ještě schopný sám vydělávat.

1.2.2.5 Pátý pilíř – Pouť neboli *Hadždž*

Pouť do Mekky je každoroční tradice, kterou musí každý muslim vykonat alespoň jednou za život, pokud si to může finančně a fyzicky dovolit. Sedmý den posledního měsíce muslimského roku je v Posvátné mešitě vykonávána speciální bohoslužba. Poutní aktivity tedy startují od osmého dne a končí dvanáctým nebo třináctým dnem.

*„K základním úkolům patří obejít sedmkrát svatyni Kaba, políbit a dotknout se černého kamene, sedmkrát vystoupit na kopečky Safá a Marwá a přeběhnout mezi nimi. Ve druhé fázi obřadu poutníci přejdou z Mekky do několik kilometrů vzdálené Miná, odtud pokračují k pahorku Arafát, kde musejí vyslechnout kázání a strávit odpoledne. Poslední část obřadu zahrnuje strávit noci v Muzdalifě (mezi Arafátem a Miná) a nabídnout oběti v poslední den ihrámu, což je Íd („svátek“) oběti.“*¹³

¹² 'ABD AL- 'ÁTÍ, H. Zaostřeno na Islám, s. 107 - 111

¹³ SARDAR, Z. a kolektiv, *Islám: Náboženství, historie a budoucnost*, s. 53, 54

1.2.3 Islámské umění

1.2.3.1 Architektura

Muslimská světská architektura se nejprve objevila v Damašku, poté krátce v severo syrském městě Rusáfa a v poslední řadě ve městech Bagdád a Sámarrá v Iráku.

Tři faktory ovlivňující její rozvoj:

- 1.) nashromáždění obrovského množství nápadů, pracovní síly a finančních prostředků na dvorech muslimských vládařů
- 2.) podnět k rozvoji městského života a obchodu
- 3.) poprvé od doby vlády Alexandra Velikého došlo ke kulturnímu sjednocení světa (sahajícího od Středoziemního moře po Indii).

Stavby tehdejší doby byly rozděleny do následujících tří typů:

- 1.) Deset ohromných vladařských komplexů (např. v Sýrii a Palestině), soukromé paláce (z nich nejznámější palác v Rusáfě – součástí byly i lázně) a malé mešity, které obvykle stály po boku oficiální rezidence.
- 2.) Královská architektura – městské paláce (Palác ve městě Kúfa je jediný, který se dochoval, sloužil také jako centrum vlády).
- 3.) Palácové město (např. Jawsaq al-Chaqání - opevněný architektonický komplex na ploše téměř dva a půl kilometrů čtverečních, můžeme zde vidět formální posloupnost velkých bran a nádvoří vedoucích do trůnní síně na křížovém půdorysu, skupinu menších obytných jednotek, nádrže, fontány, dokonce i dostihovou dráhu. Jednalo se tedy o celé město).

Materiály a dekorace raného období

Rané období nepřineslo příliš mnoho novinek, spíše využívalo dědictví starších tradic. Nejvýznamnější inovací byl rychlý rozvoj výstavby z pálených cihel v Iráku koncem osmého století.

K podpěře střech a stropů užívali muslimové zdi i samostatné podpěry. Sloupy a hlavice napodobovaly starší modely nebo pocházely z předislámských staveb. Dalšími hojně užívanými stavebními prvky byly např. cihlový pilíř, který vznikl v devátém století na území Iráku, klenební oblouky (nejpozoruhdnější ve Velké Mešitě v Córdobě

(Obr. 3, s. 46)), ploché stropy, kupole (často užívána na mešitách, mauzoleích, ale i na světských stavbách), trompy (=rohové podpory fungující jako přechod ke kopuli, Mauzoleum v Timu ve Střední Asii – vznik „stalaktitové“ dekorace, která se později stala hlavním prvkem islámského architektonického ornamentu).

Velmi důležitá byla pro muslimy dekorace, která vycházela z antických technik. Vytvářely ohromné množství mozaik a nástěnných maleb, které můžeme spatřit hlavně na území Palestiny, Španělska nebo Sýrie.

Co se týče motivů a námětů, kladli muslimové velký důraz na tvar architektonické jednotky, dekorativní motivy – ikonografii a ve velké míře užívali velké ornamentální štukované panely, které byly rostlinných a geometrických tvarů.

Typické prvky islámské architektury

- symbolika (stavby mají vyjadřovat nekonečnou moc Alláha)
- kopule
- kýlová klenba
- snaha o spojení konstrukční funkce s funkcí dekorativní
- velká prosklená okna
- snaha o monumentálnost a vzdušnost
- vysoké štíhlé sloupy s kruhovým průřezem, zdobené až do patky
- práce s prostorem (vznik pro nádvoří)
- zdobení staveb pomocí arabské kaligrafie
- arabesky (geometrická výzdoba budov)
- systematická urbanizace

Do islámské tvorby spadá velká část architektury a to jak historicky, tak geograficky. I když se o muslimské architektuře zpravidla hovoří pouze ve smyslu sakrálních, tedy náboženských staveb, zahrnuje i světské stavby. Do této architektury tak řadíme stavby postavené po vzniku islámu (r. 622) až do současnosti, na území ovládaném tímto náboženstvím. Místa jejího výskytu nelze omezit na islámské oblasti, jako je severní Afrika, Perský záliv či Přední východ, ale můžeme se s ní setkat například ve Francii, Španělsku nebo v Indii. V současnosti se muslimské sakrální stavby nacházejí po celém světě. Z těchto důvodů nevnímáme islámskou architekturu

jako celek, ale musíme zde rozlišovat historické epochy a jednotlivá centra. Nejvýznamnější oblasti a její architektura je fátimovská, seldžucká, mamlúcká, mongosko – íránská a maurská neboli západní.

Fátimovská architektura (909 – 1171)

Zrodila se v Tunisu a na Sicílii. V roce 909 se přesunuli Fátimovci do Egypta, kde založili Káhiru. Proslavili se především svými malými mešitami určenými pro nižší třídy. V tomto období také velký rozvoj mauzoleí, která měla podobu jednoduchých čtvercových budov zakončených kupolí. Charakteristickým rysem fátimovské architektury bylo budování staveb různých funkcí v jednom komplexu. Vyjímali se také svou technickou dovedností při budování kamenných staveb. Zavedli dvě významné stavební techniky – uspořádání čtyř středového kýlového oblouku a tromp.

Mamlúcká architektura

Tvořili jí především Turci a Čerkesové z Kavkazu a Střední Asie, kteří byli nedědičnými sultány v Sýrii a Egyptě. K moci se dostali ve 13. století a vládli až do roku 1517. Zaměřovali se hlavně na stavbu madras, mešit, *chánaků* a *ribátů*. Významnými středisky byly města Káhira, Damašek (Obr. 4, s. 46), Tripolis a Aleppa.

Seldžucká architektura

V poslední čtvrtině desátého století proběhlo stěhování Turkických národů. Tato událost dala vznik řadě dynastií Turkického původu a tedy i seldžucké architektury, která je z islámské architektury ta nejvýznamnější. Dala vznik jednotné kultury od Indie až po Egypt. Zajímaly se především o stavbu velkých kongregačních mešit, minaretů (hlavně v Íránu) a daly vznik také spoustě mauzoleí. Významným architektonickým typem se staly obchodní stavby. Typickými prvky pro tuto kulturu byly klenby z pálených cihel a složité dekorativní vzory (přísně geometrické tvary). Významnou se tato architektura stala také díky vzniku citadely, pevnosti, chránící město.

Součástí architektury byla i malba, zejména v palácích. Od 2. poloviny 12.

století byla malba užívána především ke zdůraznění obrysu dekorativních ploch stavební jednotky. Ve velké míře využívaly barevných kachlíků.

Maurská architektura

Maurské období dělíme na almorávidské (1056 – 1147) a almohádské (1130 – 1269). Jedná se o oblast Severní Afriky - Maroka a Iberského poloostrova - Španělska. Pro Maurské období z hlediska architektury máme dva charakteristické typy staveb, a to monumentální strohé marocké mešity (Timnel) a stavby pro vojenské účely, včetně opevnění, mohutných městských bran se stlačenými podkovovitými oblouky (Rabatská brána v Marrakéši z 12. století).

V oblasti Severní Afriky se v době 14. a 15. století neudály příliš velké změny. Výjimkou strohosti severoafrické architektury byl Palácový komplex Alhambra v Granadě ve Španělsku. Tuto stavbu nechali vystavět Jusúf I. a Muhammad V. ve 14. století. Dochovaly se pouze tři části paláce a to Myrtový dvůr, Lví dvůr s proslulou lví fontánou a Generalife (letní rezidence). Na této stavbě lze nalézt kontrast mezi skromným exteriérem a bohatě zdobeným interiérem.

Tvorba islámského umění ustala v Granadě v roce 1492, kdy poslední maurská království dobili křesťané. Islámská tradice tak zůstala pouze v severoafrickém Maroku zásluhou tzv. šarífovské dynastie.

Mongolsko – íránská architektura

Počátek tohoto období je ohraničen rokem 1295 a nastavení vlády Mahmúda Ghazána, která dala vzniknout tzv. Ílchánovské dynastii.

Ílchánovci zdokonalili dříve vyvinuté prvky architektonické kompozice, dekorativnosti a konstruktivnosti. Zaměřovali se především na mauzolea, a právě mauzoleum sultána Öljeitü v Soltanijé je mistrovským dílem této architektury.

1.2.3.2 Výtvarné a dekorativní umění

Výtvarné a dekorativní umění vzniklo spojením dvou jevů, a to řadou starších uměleckých tradic a nové víry. Bylo přísně neikonické, muslimové nesměli vytvářet

obrazy Boha ani Proroka, avšak lze shlédnout stavby nebo jiná umělecká díla, která jejich formy připomínala.

Rané dekorativní umění tvořily z velké části hlavně textilie s rostlinnými a zvířecími motivy a básnickými texty, dále pak keramika (v poslední čtvrtině osmého století užití glazované keramiky a díky obchodu, napodobování čínské keramiky) a sklo. V souvislosti se sklem je spojená technika listrování, jejíž nejstarší objekt je skleněný kalich. Ve Španělsku ohromný rozvoj slonovinové řezby.

Z fátimovského umění se dochovalo velmi málo, ale z toho co zbylo, můžeme soudit, že nejslavnějším typem fátimovské produkce byla keramika, která byla zdobená listrovanou malbou z Egypta. Charakteristickým rysem této keramiky bylo zobrazení lidské figury. Produkovali mnoho užitého umění, např. talíře, džbány, apod. Jako dekorativní náměty užívali kaligrafii, rostlinné a zvířecí motivy a arabesky. Cizí jim nebyla ani knižní ilustrace. Ve 2. polovině 11. století už více iluzivní styl doplněný tradičními ornamenty.

Seldžukové se podobně jako fátimovci zaměřovali hlavně na sklo a textilie. Charakteristickým prvkem pro ně bylo zdobení barevnými kachlíky, z kterého se stalo keramické umění nové dimenze, dále pak intarzie kovem a ilustrace rukopisů. V první polovině 13. století vznikla tzv. Bagdádská škola, v níž fungovala skupina malířů miniatur. Proslavili se barevnými a žertovnými vyobrazeními urbanizovaných Arabů.

V umění západního islámu se velice rozvinula ornamentální kaligrafie a v druhé řadě pak kovové a dřevěné předměty vykládané slonovinou. Užívali také techniku listrování a to především keramických výrobků.

Jedny z nejstarších koberců má na svědomí mamlúcká kultura. Kromě ohromných tapisérií se mamlúci zabývali i sklem a kovem. Vyráběli skleněné lampy do mešit, užívali intarzii kovem – Křtitelnice Svatého Ludvíka z roku 1310, dřevěné objekty (malované, intarzované, vyřezávané motivy). Vyznačovali se vysokou technickou dokonalostí, ale už ne tak svojí originalitou. Byli to mistři v kaligrafii.¹⁴

---

¹⁴ Srov. SARDAR, Z. a kolektiv, *Islám: Náboženství, historie a budoucnost*, s. 221-256

1.3 Buddhismus

„Zakladatel buddhismu, tento „velký lékař lidstva“, nečekal, že lidstvo bude mít tak dlouho a tak upřímný zájem o učení, kterému dal jméno. Buddhismus učí spasení, k němuž vede cesta tímto životem. Je to cesta vlídnosti, cesta dobroty, milosrdenství, sebezapírání a odpouštění. Nabádá vidět chybu pouze tam, kde by jiní viděli zlou vůli. Soucit se vším tvorstvem vylučuje náboženskou nesnášenlivost.“¹⁵

1.3.1 Dějiny Buddhismu

Buddhismus jako náboženský a filozofický směr, který vznikl asi v 5. století př. n. l. v severovýchodní Indii, ovládá v současnosti celou jihovýchodní část Asie a zároveň je v menšinách rozptýlen po celém světě. Odhadem se k němu hlásí asi 230 až 500 miliónů lidí. U zrodu toho všeho byl Gautama Buddha (Obr. 5, s. 46).

Gautama Buddha (Buddha = osvícený), vlastním jménem Siddhárta Gautama, se narodil (podle legendy) přibližně kolem roku 564 př. n. l. v Kapilavastu (dnešní Nepál) jako princ královského rodu Šákjů a zemřel v roce 484 př. n. l. v Kušinagaře obklopen svými mnišskými následovníky.

Necelých třicet let užíval komfortu svého otce, místního vladaře. V šestnácti letech se oženil a měl syna, ale jeho život se náhle změnil, když:

„spatřil starého chabého muže a viděl, jak stárí ničí paměť, mládí a sílu (nikdy předtím se stárím nestřetil), nemocného týraného bolestmi (nikdy předtím se s utrpením nestřetil), uviděl usazené truchlící v pohřebním průvodu (nikdy předtím se se smrtí nestřetil), uviděl potulného svatého muže, spokojeného a plného radosti, jak chodí po světě s miskou na almužnu. Najednou pochopil, že všechny radosti života jsou bezcenné. Zatoužil nyní po pravém poznání, a tak uprostřed noci.“¹⁶

---

¹⁵ LESNÝ, V. *Buddhismus*, s. 5

¹⁶ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 68, 69

Aniž by spatřil syna, odešel z domu a začal se věnovat různým praktikám, s jejichž pomocí chtěl dosáhnout osvobození a odpověď na otázku utrpení. Podle něj je utrpení spjaté s každou existencí.

„V hledání pravého poznání se Siddhártha připojil k mnoha jiným svatým mužům. Napřed to zkoušel s prováděním jógy. Potom žil s pěti společníky po pět let v krajní chudobě. Odpověď však nepřicházela. Nato usedl pod strom bóji, aby se věnoval meditaci. A tehdy se to stalo. V následujících třech nocích, když odolal pokušení zlého Máry, prošel třemi etapami osvícení. V první noci prošly před jeho očima všechny jeho minulé životy. Ve druhé noci spatřil cyklus zrození, života i smrti i zákon, který jej ovládá. Třetí noci dospěl k pochopení čtyř vznešených pravd: o univerzálnosti utrpení, o původu strasti (lidské touze), o léčbě strasti a o způsobu, jak tuto léčbu nalézt. Uvědomil si, že trpí všichni lidé; strast pochází z lidského toužení, a jestliže toto toužení ustane, ustane i strast. Tak se stal Buddhou – probuzeným. Nato požádal vysoký bůh Brahma Siddhárthu, aby k osvícení pomohl i druhým.“¹⁷

Následujících 45 let předával své učení (dharma) laikům, mnichům a všem, kteří o dharmu projeví zájem.

„Zanechal po sobě systém fascinující svou logikou a vyzrálostí.“¹⁸

1.3.2 Formy Buddhismu

V následujících dobách, po smrti Gautami Buddha, vznikly dvě hlavní školy buddhistického myšlení.

Za prvé to byla škola *Théravadového buddhismu*, nazývaná také jako *Hínajána* (= menší vůz), jejíž způsob cesty má vézt ke spáse. Hlavní podstata tohoto učení je založena na spisích pojmenovaných Pálijský kánon, o kterém théravádinští buddhisté tvrdí, že je zde zapsáno všechno, co Buddha řekl a udělal. Tato škola, společenství, se skládá ze dvou skupin lidí a to z mnichů a mnišek (*bhikšuové a bhikšuní*). K tomuto

---

¹⁷ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 69

¹⁸ SCHUMANN, H. W. *Svět Buddhistických obrazů*, s. 21

učení se hlásí buddhisté v Myanmaru, Thajsku, Šrí Lance a jiných částech jihovýchodní Asie.

Druhá škola, tzv. *Mahájánový buddhismus* (= velký vůz), je rozsáhlejší a vyznává jí přes tři sta milionu lidí na celém světě. Tvoří ji mnoho škol a je hlavní formou buddhismu v Japonsku, Mongolsku, Tibetu, Koreji, Nepálu a Číně. Vyznavači této školy, na rozdíl od „theravádu“ přistupují k Buddhovi, jako k nadpřirozené bytosti.

Tato cesta je založena na:

„...třech principech, o nichž se věří, že jsou ve shodě s Buddhistickým učením:

- *Aby lidé dosáhli nirvány, nemusí spoléhat jenom na své vlastní úsilí. K probuzení jim pomáhají bódhisattvové – lidé, kteří už dosáhli osvícení, ale dobrovolně zůstávají na zemi, aby k nirváně dopomohli i druhým.*
- *Jako vozidla na cestě k osvícení lze použít čehokoli – včetně manter, kóanů, štípání dříví nebo nošení vody.*
- *Těm, kdo chtějí dosáhnout probuzení, může pomáhat sangha. Je to společenství mnichů a mnišek řídících se Buddhovým učením.*“¹⁹

1.3.3 Texty víry

Když Gautama dosáhl probuzení, rozhodl se sdělit svou vizi ostatním. Jeho vize se skládá z čtyř vznešených pravd, z nichž můžeme jmenovat např. hned tu první, a z osmidílné stezky (tzv. střední cesty):

*„Celý život obsahuje strast. Buddhistické učení má pomoci lidem ji pochopit a překonat.“*²⁰

Tato dvojice „příkázání“ je jádrem Buddhova učení, k nimž postupem času přibyla další, např. ta nejvýznamnější – patero předpisů, tzv. morální vodítka, které přikazuje abstinenci drog, alkoholu, špatného sexuálního chování, apod.

---

¹⁹ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 71

²⁰ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 74

1.3.4 Uctívání, modlitba a meditace

Hlavním střediskem k uctívání je klášter, neboli *vihára*, ale užívá se i chrámu nebo svatyně v domě.

Klášter neslouží jen jako místo pro duchovní činnost, ale i jako místo pro výuku nebo studium. Mniši, kteří zde žijí, se řídí Pálijským kánonem, paterem předpisů a ještě navíc pěti dalšími pravidly (např. nesmějí spát v luxusních postelích). Tráví zde svůj život meditací a přísným životem zbožnosti. Jejich cílem je předání dharmy lidem.

Buddhistické uctívání si můžeme spojit především s mlčenlivými modlitbami, výukou, zpěvem nebo přinášením obětí. Předtím, než věřící vstoupí do chrámu, svatyně, plné buddhistických obrazů a soch, musí si vyzout boty, potom sepne ruce a podle théravádového buddhismu poklekne (nebo uctí Buddhu ve stoje dle buddhismu tibetského).

Co se týče samotného obětování, jako oběť může posloužit květina, jako připomínka nestálosti života, světlo, aby rozptýlilo tmu nebo kadidlo, jako připomínka na trvalou vůni Buddhova učení. Po tomto obřadu se vzývá tzv. trojí útočiště – Buddha, Dharma, Sangha a recituje se patero předpisů. Následuje období tiché meditace (buddhisté meditují z důvodu toho, aby osvobodili svou mysl od agresivity, závisti a chtivosti, výsledkem je klid v duši a moudrost (Obr. 6, s. 47)) a kázání.

1.3.5 Svátky

Gautama Buddha učil, aby lidé nepřikládali svátkům velký duchovní význam, a tak zde zmíníme pouze dva nejdůležitější, a to svátek zvaný *Vésákh*, který je oslavou narozením Buddhy, jeho osvícením a zároveň i jeho smrtí. Doba konání tohoto svátku je různá, protože závisí na jednotlivých buddhistických tradicích. Většinou však začíná prvním dnem květnového úplňku a trvá do konce června. V této době nosí lidé do chrámu květiny, obětiny nebo svíčky jako symbol osvícení.

Druhým důležitým svátkem je *Uposátha* (= vstoupení). *Uposátha* jsou buddhistické dny připadající na dny úplňku, novu, 1. a 3. měsíční čtvrti. V tyto dny se nosí sváteční oděv, většinou je to bílé roucho, a chodí se do kláštera, kde věřící recitují a zpívají.

1.4 Hinduismus

1.4.1 Původ Hinduismu

„Kdybych měl říci, pod kterým nebem lidský duch nejhrouběji přemítal o největších problémech života, a našel k některým z nich řešení, jež si zaslouží pozornost i těch, kdo jsou obeznámeni s Platónem a Kantem – ukázal bych na Indii.

A kdybych měl odpovědět sám sobě, které písemnictví by pro nás, kdo jsme byli téměř výhradně vychováni myšlenkami Řeků, Římanů a jednoho ze semitských národů, židovského, mohlo být nejvhodnějším korektivem, aby se náš život stal dokonalejším, úplnějším, univerzálnějším, totiž opravdověji lidským, znovu bych poukázal na Indii.

Max Müller, orientalista, 19. St²¹

Slovo hinduismus vychází z perského slovního kořene „*hindu*“, v sanskrtu *sindhu*, což je označení pro řeku Indus. Toto slovo označovalo všechny lidi v Indii, ale dnes označuje pouze vyznavače hinduistického náboženství.

Tento tradiční indický náboženský koncept, pro nějž je symbolem uctívání krávy, je dosud nejstarším na světě. Vznikl v Indii přibližně kolem roku 1800 př. n. l. jako navazující na kulturu poříčí Indu. O této kultuře se mnoho neví, ale z toho, co se dochovalo, jako např. sošky bohyň, můžeme soudit, že tento národ kladl velký důraz na význam ženské plodnosti.

Následovala doba relativního klidu, až kolem roku 1500 př. n. l. přemohli Árijové obyvatele poříčí Indu a ovládli Indii na dobu dalších tisíce let.

Árijové s sebou přinesli jazyk, který byl předchůdcem sanskrtu, zavedli kastovní systém a postupem času s obyvateli poříčí Indu začali uzavírat sňatky, spolu pak vytvořili *védy* (sbírky hymnů a textů), z nichž nejvýznamnější *Rgvéda* tvoří dodnes integrální součást hinduistické spirituality.

V současnosti se můžeme s hinduismem setkat kromě Indie také na území Nepálu, na Mauriciu a např. také na Srí Lance, v Bangladéši, Malajsii atd., kde najdeme významné hinduistické menšiny.²²

---

²¹ SMITH, H. , *Světová náboženství: Po stopách moudrosti předků*, s. 17

1.4.2 Kastovní systém

Kastovní systém ovládá Indii po staletí, a právě díky němu je hinduismus dnes nejvíce znám a hrubě odsuzován (zákazy uzavírání sňatků mezi příslušníky různých kast, zákazy společného stolování, preferování vyšších kast, dědičný systém, jenž nutí lidi žít v té kastě, v které se narodili). Přesto všechno je ale stále mnoha Indy uznáván a jeho rozdíly silně ovlivňují dodnes život na venkově (dodnes přes 3000 kast a podkast), i když stojí mimo zákon.

Podle hinduistické tradice dal vzniku kastovního systému nejvyšší Bůh *Brahma*, když vytvořil čtyři *varny* (barvy) v době stvoření světa. Tyto *varny* pocházejí z příběhu v *Rgvédě*, v němž Bůh *Brahma*, obdařený tvůrčími silami, stvoří prvního muže *Parušu*, který byl později obětován, a z jeho těla vzešly čtyři *varny*:

„*Nejvyšší (bílá) varna – bráhmani – vznikla z Purušových úst.*

Druhá (červená) varna – kšatrijové – pochází z Purušových paží.

Třetí (žlutá) varna – vaišjové – má svůj původ v Purušových stehnech.

Čtvrtá (černá) varna – šúdrové – vznikla z Purušových nohou, které slouží ostatnímu tělu.“²³

Nejvyšší *varnu*, bráhmany, zastupují kněží vykonávající náboženské služby, provádějící rituály a zpívající písma. Jsou to vůdci celé společnosti. Druhou kasty reprezentují správci a organizátoři. Z této *varny* pochází válečníci a vládcové Indie. Zástupci třetí třídy jsou výrobci, řemeslníci, rolníci a inženýři. V poslední, čtvrté kastě, jsou tzv. pomocníci (nekvalifikovaní dělníci). Lidé z této kasty obstarávají základní služby pro všechny ostatní obyvatele, jsou chápáni více méně jako děti, na které nemůžete mít vysoké nároky.

Uvnitř každé kasty vládne rovnost, spravedlnost, možnost seberealizace a sociálního zajištění a i když by se dalo říct, že poslední, čtvrtá kasta, je značně znevýhodněna, není tomu tak. První tři třídy jsou sice více ctěny, jsou mocnější a majetnější, ale na druhou stranu mají také více povinností než třída poslední.²⁴

---

²² Srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s.10, 11

²³ KEENE, M. *Světová náboženství*, s.12

²⁴ Srov. SMITH, H. *Světová náboženství: Po stopách moudrosti předků*, s. 43-46

„Nedotknutelní“

Tzv. „nedotknutelní“ (Obr. 7, s. 47) nespadají do žádné výše zmiňované kasty, je to nejnižší opovrhovaná skupina lidí, kteří se tak rodí a mají to jako trest za hříchy, které spáchaly v minulém životě. Tuto skupinu tvořilo až 140 milionu Indů, z nichž to většinou byli indiští muslimové. Dva tisíce let starý Mannův zákoník, který sestavili bráhmanští kněží, říká, že bráhman by nikdy s „nedotknutelným“ neměl přijít do styku, ani s mrtvým tělem nebo nečistými předměty. Tyto a podobné práce, jako je např. vydělávání kůže, pohřbívání mrtvých lidí a zvířat, porodní asistence, dělají pouze „nedotknutelní“.

Nejenže jsou velmi diskriminováni, ale ostatní je urážejí, vyhýbají se jim, mají zákaz chodit do chrámu, jsou znásilňováni a bití.

Prvním zastáncem této skupiny byl reformátor Mahátma Gándhí, který se pokoušel vylepšit postavení skupiny tím, že je nazval *Haridžany* (dítětkami božími) a v roce 1933 uspořádal *Pout' Haridžánů* napříč Indií.

V současnosti diskriminaci na základě kastovního zařazení (včetně „nedotknutelných“) zakazuje indická ústava z roku 1950, ale i přesto však rozdílnost a násilí pokračuje. Za jediný projev pokroku lze brát zvolení K. R. Nárájanana jako prvního prezidenta Indie (1997 – 2002) z řad „nedotknutelných“.^{25 26}

1.4.3 Víra a Bůh

Hinduistické náboženství lze označit za monoteistické, protože vyznavači této konfese uznávají jediného Boha a to *Brahma* (Obr. 8, s. 47), (je středního rodu, v češtině nesklonný). Existuje miliony obrazů a sošek, které tohoto Boha vyobrazují. Spousta lidí (tzv. svěští hinduisté) ale nevyznává Boha, věří pouze v princip řádu ve vesmíru.

Brahma, nebo li absolutní duch, na sebe bere mnoho podob, je mimo lidské chápání, je původcem všeho stvoření, ale i našim vnitřním světem, naší duší (= *atmán*). Bývá zobrazován se čtyřmi hlavami a čtyřmi rukama. Může být mužské, ženské, ale i

---

²⁵ Srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 12

²⁶ Správa webových stránek, dostupné: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nedotknutelní>, (citace 21. 3. 2012, 14:50)

zvířecí podoby. Protože není žena ani muž, byla k němu dodána manželka – *Sarasvatí*, ta se nakonec stala oblíbenější než sám *brahma*.

„*Hinduisté věří, že nejvyšší bytost brahma vládne světu prostřednictvím tří hlavních kvalit, které reprezentuje trimúrti – Brahma, Višnu a Šiva – trojice, jež se vyvinula v hinduismu asi před dvěma tisíci lety.*“²⁷

Višnu je symbolem spravedlnosti, je to ochránce všeho dobrého. Je nejuctívanější a reinkaroval se celkem devětkrát (např. jako Krišna nebo Ráma). *Šiva* má přívlastek ničitel nebo posel smrti, je zobrazován s pěti tvářemi a čtyřma rukama. Jeho nejznámější inkarnací je tanečník *Nataradž (Nataraj)*, jehož tanec otřásl kosmem a vedl ke stvoření světa.

1.4.4 Reinkarnace

Reinkarnace, nebo-li převtělování, má v hinduismu svůj původ od roku 700 př. n. l. Jako první pojem můžeme zmínit *atmán* – nesmrtelné já. *Atmán* se po smrti převtělí do nově narozeného těla.

Druhý pojem, *karma*, je důvodem, proč se všechny živé bytosti rodí stále znovu. *Karma* je zákon příčiny a následku. Její hlavní podstata je to, že rozhoduje o tom, do jaké podoby se člověk převtělí na základě jeho minulých činů. Podle toho, jak člověk žije, jestli je sobecký nebo plný dobročinnosti, může rozhodovat o své *karmě* v příštím životě.

Reinkarnace může proběhnout několikrát až do definitivního vysvobození = *móksa*. *Móksa* je ukončení *sansáry* (putování duše z těla do těla a ze života do života až po smrt) a je to cíl každého věřícího.²⁸

„*Tak jako člověk odhazuje obnošený šat a bere si místo něho nový, tak vtělená duše odhazuje obnošená těla a vstupuje do stále nových.*“²⁹

---

²⁷ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 16

²⁸ Srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 14 - 19

1.4.5 Výraz zbožnosti

Většina hinduistů projevuje svou zbožnost doma (každý dům má svou svatyni s obrazem nebo soškou), z nichž je to žena, kdo nese největší břemeno duchovní zodpovědnosti.

„Každé ráno vstává žena v domě jako první, za prozpěvování božího jména se vykoupá a oblékne si čistý oděv. Uctí boha tím, že omyje, oblékne nebo ozdobí sošku rodinného božstva a nabídne mu obětiny – květiny, ovoce nebo kadidlo. Jejího příkladu potom následují ostatní členové rodiny. Žena rozsvítí lampu, jejíž knot je namočen v chí. Kadidlové tyčinky se zapalují a jména boha opakují za odříkávání každodenní modlitby – mantry gájatri.“³⁰

Zbožnost je projevována třemi způsoby, a těmi jsou:

1. Pronášení posvátných slabik (Óm nebo také Aum, je posvátná slabika, hinduisté věří, že představuje např. tři hlavní Bohy)
2. Mantry (mantra je verš, slabika nebo řada slabik, hinduisté tvrdí, že pronášením mantry osvobodí svojí mysl od všech nepodstatných záležitostí)
3. Mandaly („Mandala je složitý geometrický vzor, zahrnující celý vesmír a používaný k náboženským účelům“³¹).³²

---

²⁹ Tamtéž, *Bhagavadgíta*, s. 19

³⁰ KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 27

³¹ Tamtéž, s. 25

³² Srov. KEENE, M. *Světová náboženství*, s. 24 - 26

2 Praktická část

2.1 Inspirace pro tuto práci

Praktická část této bakalářské práce, kterou tvoří tři malby (100x80, akryl), se inspirovala především moderními uměleckými směry – lettristy a akční malbou a kulturou náboženských směrů – islámem, buddhismem a hinduismem.

2.1.1 Lettrismus

První zdroj, který mne velice ovlivnil, byl lettrismus. Tento směr můžeme spojovat s výtvarným a literárním hnutím, které v roce 1945 v Bukurešti založil rumunský básník Isidore Isou. Kromě toho vyjadřuje i širokou uměleckou tendenci zabývající se všemi možnými způsoby využití písma v umění. Lettristé užívali nejen racionální formy, z nichž můžeme jmenovat např. různé progresivní, regresivní a koncentrické písmové série, anebo kombinované postupy, ale i iracionální formy, jejichž zástupce tvoří práce se synkretizací disparátních fragmentů výtvarnými metodami (náhody, automatizace, improvizace). Mnoho různých znaků zobrazovali prostřednictvím malby, kaligrafie, ofsetového a digitálního tisku, sítotisku, psacího stroje, dekoláže, asambláže, koláže, roláže, proláže, muchláže, grafitti, xeroxu, neonových trubic, ale i laseru, elektronických tabulí, LCD promítačů, reklamních billboardů, apod.

V lednu toho roku opustil Isou Rumunsko a emigroval do Francie, kde se pokusil, jako jeho rodák Tristan Tzara, negací všeho starého zviditelnit svoje vlastní lettristické myšlenky. O rok později vydal v pařížském časopise *Fontaine Lettristický* manifest, kde vyzdvihl vizuální a zvukové kvality média písma. Jeho závěrečným cílem bylo vytvořit univerzální slovník, který by byl všem srozumitelný.

Zakládajícími členy byli např. Maurice Lemaitre, Francois Dufrene, Guy Debord, Roland Sabater a Alan Satié. Nicméně po pár letech působení, v roce 1952, se skupina rozpadla. Někteří její členové založili vlastní skupinu s názvem *Situacionistická internacionála*.

První lettristické znaky měly formu obrázkového písma, následovalo pojmové písmo, nebo li ideografie, které už vyžadovalo základní formu vzájemné společenské konvence. V nadcházejícím vývoji se prostřednictvím slovního, slabičného a nakonec

hláskového písma oddělila zvuková stránka slova od jeho významné stránky. Výsledkem bylo vytvoření předpokladů na vznik takové formy slovní a písmové komunikace, jak jí známe dnes. Umělci různých směrů, hnutí a stylů 20. století se inspirovali antickými, středověkými nebo barokními kaligramy, iluminacemi a iniciály z různých středověkých evangeliářů nebo písmovými a orientálními kaligrafiemi z oblastí arabského světa, Indie, Číny a Japonska.

První moderní umělecký styl, který využíval písmo jako specifické umělecké médium ve své tvorbě, byla na rozhraní 19. a 20. století, secese. Jako příklad zde můžeme uvést plakátová díla Alfonse Muchy. Další směr, který zapojil do svých obrazů písmo, byl kubismus. Pablo Picasso a George Braque nejprve štětcem malovali na kubistické obrazy různé písmové fragmenty, později je na plochu obrazu tupovali přes šablonu a od roku 1912 se stali tyto fragmenty součástí jejich papírových koláží. Písmo a různé znaky z oblasti hudby, jako například houslový a basový klíč, noty, obohatili strukturu kubistických obrazů v různé zvukové asociaci. Vzájemným propojením médií malby, koláže a lettristických znaků, inicioval kubismus v moderním umění 20. století vznik intermediální tvorby.

Tento směr nezasáhl pouze stránku výtvarnou, ale velice ovlivnil i literaturu. Počínaje Guillamem Apollinaiem a jeho kaligramy, přes různé experimenty dadaistů a futuristů až po konstruktivismus v první polovině 20. století, kde se tyto tři směry staly tvůrci úplně nové typografie, která byla součástí jejich manifestů, knih a plakátů.

V 50. letech minulého století přišla americká akční malba a evropský tašismus se specifickým způsobem práce se štětcovou kaligrafií. Kaligrafie těchto uměleckých směrů vycházela buď z malířské techniky „Drip Painting“ Jacksona Pollocka anebo z ideí zen buddhismu. Užitím metody náhoda a automatizmu vznikla na plátnech těchto abstraktno – expresivních stylů gestické kaligrafické stopy, které kódovali aktuální psychomotorický biorytmus umělcovy ruky a těla.

„Jsem-li uvnitř obrazu, neuvědomuji si, co dělám. Teprve po prvním údobí, kdy se s ním seznámím, vidím, co jsem vlastně chtěl vytvořit. Potřebuji vnímat rezistenci země – potřebuji cítit, že jsem součástí malby a skutečně se do ní pohroužit. Chci vyjádřit své pocity spíše než je jen popsat... Mohu kontrolovat proud barvy, nic ale není

náhoda a nikde není začátek ani konec.“

*Jakson Pollock*³³

V 60. a 90. letech 20. století umělci nových moderních směrů, například neodadaismu, hyperrealismu, akčního umění a konceptuálního umění, pracovali s velkou škálou lettristických znaků z prostředí historických kultur, jako i z oblasti velkoobchodu a masmédií.³⁴

2.1.2 Mark Tobey

Konkrétně pro mou tvorbu byl velice inspirující americký umělec Mark Tobey (1890 – 1976). „Jeho práce byla z velké části ovlivněna čistou kaligrafií a duchovnem. Jako jeden z prvních amerických intelektuálů se ve velké míře zajímal o zen buddhismus a byl hlavním představitelem lyrického expresionismu a akční malby, ale na rozdíl od Jaksona Pollocka, kterého zajímal pouze samotný proces malování, přistupoval k malbě jako k formě meditace a prostředku pro všeobecnou komunikaci.“³⁵

2.1.3 Miloš Urbásek

Dále to byla díla slovenského malíře a grafika Miloše Urbáska, který se narodil 28. 7. 1932 v Ostravě - Zábřehu a zemřel 14. 7. 1988 v Drábsku.

Do roku 1956 působil jako letecký navigátor, o osm let později ukončil studium na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě a v roce 1960 založil a vedl spolu s Eduardem Ovčáčkem skupinu bratislavských Konfrontací (výstavy 1961 – 1964), přinášejících do slovenského výtvarného umění nekonvenční postupy strukturální malby a grafiky. V roce 1969 byl pozván do USA na půlroční studijní pobyt, který mu československé úřady zakázaly.

---

³³ Správa webových stránek, dostupné: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=34, (citace 20. 4. 2012, 22:00)

³⁴ ŠTOFKO, M. *Od abstrakcie po živé umenie*, s. 148, 149

³⁵ Správa webových stránek, dostupné: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=414, (citace 20. 4. 2012, 19:21)

Jeho dlouhodobým programem bylo zkoumání geometrické abstrakce, na kterou se soustředil jako jeden z prvních na Slovensku (zde můžeme např. upozornit na jeho sérii „Z mapy pocta El Lisickému“ z roku 1972). Experimentoval s různými technikami (např. s litým asfaltem) a jeho tvorba byla velmi originální díky využití techniky muchláže, koláže, apod.

Od roku 1978 se zabýval přítomností světla v geometricky strukturované barevné hmotě v malbách a kresbách. Z této doby pocházejí např. jeho ilustrace ke knize Edity Trochové „Col sem, col tam“.

Za svůj život získal řadu domácích i zahraničních ocenění, z nichž nejznámější jsou Folkwang - Presse v Essene v roce 1967 a prix d' Achat Biennale de Gravure, v Ljubljani v roce 1969, (Obr. 9, s. 48).³⁶

*„Urbásek spojuje v zásadě (neo)konstruktivní syntax s elementy písmové povahy. Různé způsoby, jak s nimi operuje (např. fázování, řazení fragmentů, postupné narůstání a mizení atd.) se ukazují jako esteticky velice účinné a jistě patří k vrcholným výkonům československého umění své doby. Jakmile se v malbách stane tématem jediný izolovaný grafém, případně podřízený určité vizuální operaci, je možné je sestavovat do větších syntaktických struktur - považujeme-li různě modifikovaný izolovaný grafém za sui generis text, tedy do metatextu.“*³⁷

2.1.4 Antoni Tápies

Posledním do trojice hlavních inspirátorů je jeden z největších španělských umělců dvacátého století, zastánce neformálnosti, Antoni Tápies.

Tento katalánský umělec se narodil 13. prosince 1923 v Barceloně a ve věku 88. let tam také zemřel (6. února 2012).

V sedmnácti letech dostal infarkt způsobený tuberkulózou, následkem toho strávil dva roky na rekonvalescenci v horách, kde rozvíjel svůj dávno projevený zájem o

---

³⁶ Správa webových stránek, dostupné: <http://www.urbasek.com/>, (citace 20. 4. 2012, 18:12)

³⁷ Správa webových stránek, dostupné: <http://www.urbasek.com/>, (citace 20. 4. 2012, 18:12)

umění. Se současným uměním se poprvé setkal jako teenager prostřednictvím časopisu *D'Ací i D'Allà* a během občanské války (1936 - 1939).

V roce 1948 byl jedním ze spoluzakladatelů prvního poválečného hnutí ve Španělsku – *Dau al Set*. Toto hnutí bylo spojené s jinými surrealistickými a dadaistickými uměleckými skupinami, jehož hlavním vůdcem byl básník Joan Brossa.

Počáteční tvorba *Tápiese* byla velmi surrealistická, byl ovlivněn Joanem Miro a Paulem Klee. Brzy se z něj ale stává neformální umělec, který pracuje ve stylu známém jako „*Pintura Matérica*“, tedy práce s neuměleckými materiály, které jsou zakomponovány do malby. V roce 1953 se začal věnovat oblasti smíšených médií, čímž přispěl do umění největší měrou.

Přidával mramorový prach nebo hlínu do barev a používal například recyklovaný papír, struny nebo hadry.

Jeho tvorbu spojujeme s tašismem a abstraktním expresionismem (Obr. 10, s. 48).³⁸

2.2 Popis praktické práce

2.2.1 Islám (obraz)

V tomto prvním obraze, ovlivněném náboženstvím a jeho výtvarnou kulturou, z níž to byly hlavně barvy, symboly, písmo, ale i „vcítění se“ do každé z nich, jsem použila na pozadí černou barvu, která pro muslimy znamená smutek, často je nošena šiíty, kteří truchlí nad smrtí *ibn Aliho Husayna*, zabitého v bitvě u *Karbaly*. Pro mne samotnou značí ale i islámský extremismus a vše, co je s ním v dnešní době spjaté (teroristické útoky, *Al – Káidá*). Dále jsem užila nejuznávanější barvu islámu – zelenou, bílou pískovou barvu vytvářející plasticitu, symbolizující čistotu a klid a v poslední řadě barvu červenou. Také jsem zde využila krásy arabské kaligrafie (vychází z fénického typu písma, píše se zprava doleva) a slovo, které jsem na obraze použila, je „*Alláh*“ (Obr. 11, s. 49).

---

³⁸ Správa webových stránek, dostupné: http://es.wikipedia.org/wiki/Antoni_Tápies, (citace 17. 4. 2012, 10:56)

2.2.2 Buddhismus (obraz)

Obraz představující buddhismus je oproti islámu klidnější a pokojnější. Je symbolem meditace a duševní rovnováhy. S výběrem barev to v tomto případě nebylo těžké, protože když se řekne buddhismus, neodmyslitelně se vybaví barvy jako je bílá, červená, žlutá a zlatá, které jsem také užila. Stejně jako v islámu jsem i tady využila písma, v tomto případě čínské kaligrafie (v dnešní době obsahuje 80 000 znaků, hranice gramotnosti je nutnost znát a používat kolem 2000 – 4000 znaků). Ve své práci jsem použila symbol, jehož význam je „Buddha“. Tento symbol jsem pomocí šablony přenesla na obraz a několikrát ho zopakovala, stejně tak, jak to ve svých dílech dělal právě Miloš Urbásek (Obr. 12, s. 49, obr. 13, s. 50).

2.2.3 Hinduismus (obraz)

Na posledním, třetím obraze, symbolizujícím hinduismus, je užito opět černé barvy na pozadí, která je symbolem pro Krišnu, ale i Kálí. Černá je pro hinduisty symbolem převahy, moci, protože pohlcuje všechny ostatní barvy. Smyslnost a čistotu zde zastupuje barva červená, která je znamením zdravé agresivity, vášně a sexuality. Mnoho symbolů je v červené barvě, např. tečka na čela, sošky, aj. Klid zastupuje barva bílá a nakonec, nejsvatější barva hinduismu – šafránová. Na tomto obraze jsem neužila písma, ale využila jsem jedinečného symbolu – ómu. Óm je tzv. výdech Boha, který nastal při vzniku vesmíru a často se dá spatřit na zobrazených Bozích. Tento posvátný symbol je vždy na počátku všech hinduistických textů (Obr. 14, s. 50, obr. 15, s. 51).

Závěr

Na závěr mé bakalářské práce bych chtěla zhodnotit, zda jsem se s problematikou vybraného tématu vypořádala tak, jak bylo na počátku mé práce v plánu.

V části teoretické, zabývající se historií, tradicemi a základními praktikami jednotlivých náboženských směrů, jsem na základě použité literatury a elektronických zdrojů vybrala nejpodstatnější momenty z těchto náboženství. Ač se to zpočátku jevilo jako snadné, během zpracování se ukázalo velice nesnadné určit, jaký moment je právě ten nejpodstatnější? Ať se jedná o islám, buddhismus nebo hinduismus, jsou to kultury několik let tisíc staré s velmi bohatou historií a teď už vím, že je nelze shrnout do pouhých třiceti stran, proto si myslím, že na tuto práci lze ještě navázat a lze v ní pokračovat.

Část praktickou jsem začala kresebnými realistickými skicami, které po konzultaci s vedoucí bakalářské práce Dr. Dominikou Sládkovou, M.A., vystřídali abstraktní skici technikou akrylu. Postupem času jsem se dostala k inspiračnímu zdroji, lettrismu, který mne velice ovlivnil a odvíjí se od něj tak velká část mé bakalářské práce. Z něho je to hlavně tvorba Miloše Urbáska, který mě ovlivnil především svými operacemi s písmem, a Antoniho Tápiese, který na mne zapůsobil svým osobitým přístupem k práci a užitím specifických materiálů. Velký vliv na mě měla i tvorba Marka Tobeyho, který se zajímal o zen buddhismus, a jeho díla jsou tím vysoce ovlivněna. V této práci bylo dosaženo všech výše stanovených cílů, jak v teoretické, tak v praktické části.

Použitá literatura

1. **'ABD AL- 'ÁTÍ**, H. *Zaostřeno na Islám*, Islámská nadace v Praze, 2010, ISBN 978-80-904373-6-4
2. **BAHBOUH**, Ch., *Půvab arabské kaligrafie*, Nakladatelství Dar ibn Rushd, Praha 9, 2002, ISBN 80-86149-36-6
3. **BAHBOUH**, Ch., **FLEISSIG**, J., *Malá encyklopedie Islámu*, Nakladatelství Dar ibn Rushd, Praha 9, 1993, ISBN 80-900767-3-4
4. **ECO**, U. *Kant a ptakopysk*, Argo, Praha, 2011, ISBN 978-80-257-0377-9
5. **HATTSTEIN**, M., **DELIUS**, P., *Islám: umění a architektura*, Nakladatelství Slovart, s.r.o., 2006, ISBN 80-7209-846-2
6. **KEENE**, M., *Světová náboženství*, Euromedia Group, k.s., 2003, ISBN 80-242-0983-7
7. **LESNÝ**, V., *Buddhismus*, Nakladatelství Votobia, Olomouc, 1996, ISBN 80-7198-062-5
8. **O'KANE**, B., *Poklady Islámu, Umělecká sláva muslimského světa*, Vydala Euromedia Group, k.s., Knižní klub, Praha, 2007, ISBN 978-80-242-2236-3
9. **RIESE**, P. H., **ŠEFČÁKOVÁ**, E., **VALOCH**, J., *Miloš Urbásek*, Vydavatelství Slovenský Tatran, spol. S.R.O., edice Ateliér, Bratislava, 2000, ISBN 80-222-0490-0
10. **SARDAR**, Z. a kolektiv, *Islám: Náboženství, historie a budoucnost*, Nakladatelství JOTA,s.r.o., Brno, 2010, ISBN 978-80-7217-628-1
11. **SCHUMANN**, H. W., *Svět Buddhistických obrazů*, Academia, Praha, 2008, ISBN 978-80-200-1674-4
12. **SMITH**, H., *Světová náboženství: Po stopách moudrosti předků*, Knižní klub, Praha, 1995, ISBN 8071762172
13. **ŠTOFKO**, M. *Od abstrakcie po živé umenie*, Vydavateľstvo SLOVART, s.r.o., Bratislava, 2007, ISBN 80-8085-108-5

14. VICENS, F., *Antoni Tàpies o l'Escarnidor de Diademes*, Ediciones Polígrafa, S.A.,
Barcelona, 1986, ISBN 84-343-0463-5

15. KORÁN, Praha : Academia, 2000, z arabského originálu al-Quran přeložil
Dr. Ivan Hrbek, 1972ISBN 80-7309-992-6

Elektronické zdroje

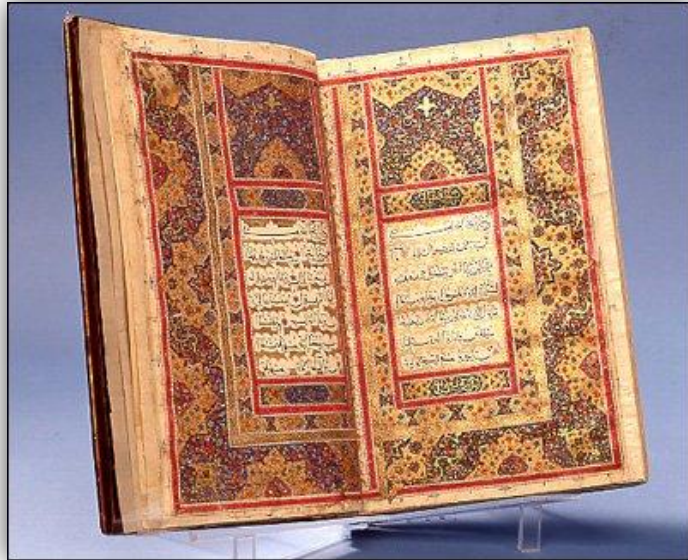
1. Správa webových stránek, dostupné: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nedotknutelní>, (citace 21. 3. 2012, 14:50)
2. Správa webových stránek, dostupné: http://es.wikipedia.org/wiki/Antoni_Tápies, (citace 17. 4. 2012, 10:56)
3. Správa webových stránek, dostupné: <http://www.urbasek.com/>, (citace 20. 4. 2012, 18:12)
4. Správa webových stránek, dostupné: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=414, (citace 20. 4. 2012, 19:21)
5. Správa webových stránek, dostupné: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=34, (citace 20. 4. 2012, 22:00)

Seznam zkratk

1. **Př. n. l.** – před naším letopočtem
2. **N. l.** – našeho letopočtu
3. **Stol.** – století
4. **Mil.** – milion
5. **Tzv.** – tak zvaný
6. **Atd.** – a tak dále
7. **Apod.** – a podobně
8. **Např.** – například
9. **Aj.** – a jiné
10. **Obr.** - obrázek

Obrazová příloha

I Inspirační zdroje

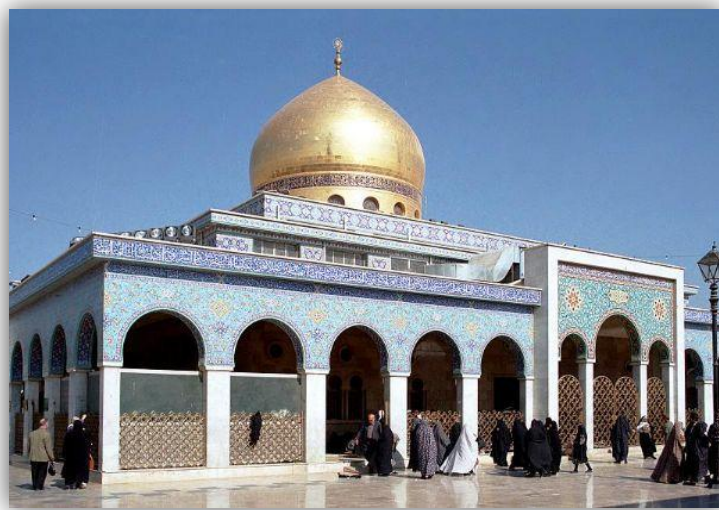
Obr. 1 - Svatá kniha Islámu - Korán

Obr. 2 – Islámská modlitba

Obr. 3 – Mešita v Cordobě, Španělsko

Obr. 4 – Damašek

Obr. 5 – Socha Buddhy

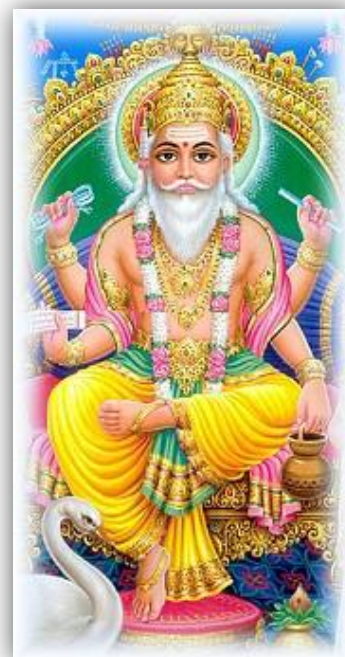

Obr. 6 - Meditace

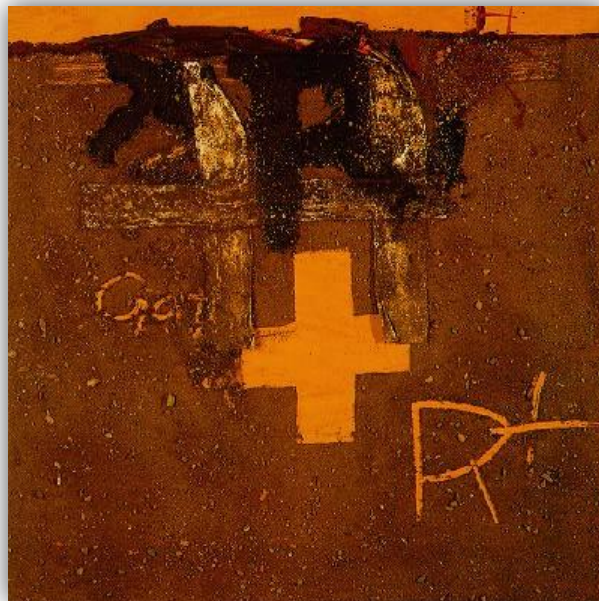
Obr. 7 – „Nedotknutelní“

Obr. 8 - Brahma

Obr. 9 – Miloš Urbásek

Obr. 10 – Antoni Tàpies

II Fotodokumentace praktické části

Obr. 11 – Islám, 100x80 cm, akryl

Obr. 12 – Buddhismus, 100x80 cm, akryl

Obr. 13 – Buddhismus, detail, 100x80cm, akryl

Obr. 14 – Hinduismus, 100x80 cm, akryl

Obr. 15 – Hinduismus, detail, 100x80cm, akryl

Zdroje obrazové přílohy

- Obr. 1** – Správa webových stránek. Korán, dostupné:
<http://islam.mypage.cz/menu/zahalovani> (citace 25. 4. 2012, 9:29)
- Obr. 2** - Správa webových stránek. Islámská modlitba, dostupné:
<http://lapiovra83.blog.cz/1203/islam> (citace 25. 4. 2012, 9:27)
- Obr. 3** – Správa webových stránek. Mešita v Cordobě, dostupné:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Mosque_of_Cordoba_Spain.jpg (citace 25. 4. 2012, 9:36)
- Obr. 4** – Správa webových stránek. Damašek, dostupné:
http://www.poznani.sk/libanon/libanon-s-vyletom-do-syrie_1589.htm (citace 25. 4. 2012, 9:41)
- Obr. 5** – Správa webových stránek. Socha zobrazující Gautamu Buddhu, dostupné:
http://www.umnet.com/free-screensaver/55582-Gautama_Buddha__240x320 (citace 25. 4. 2012, 9:43)
- Obr. 6** – Správa webových stránek. Buddhismus, meditace, dostupné:
<http://www.mma-shop.cz/meditace.html> (citace 25. 4. 2012, 9:46)
- Obr. 7** – Správa webových stránek. Nedotknutelní, dostupné:
http://www.lidovky.cz/sedet-budes-vzadu-slysi-ve-skole-indicke-deti-z-nizkych-kast-plj-/ln_zahranici.asp?c=A110114_155533_ln_zahranici_jv (citace 25. 4. 2012, 9:48)
- Obr. 8** – Správa webových stránek. Brahmá, dostupné:
<http://www.gajatri.net/brahma.html> (citace 25. 4. 2012, 9:53)
- Obr. 9** - Správa webových stránek. Miloš Urbásek: Biely návrh zákona:1965, dostupné:
http://webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_6675/Miloš_Urbásek,
(citace 25. 4. 2012, 10:00)
- Obr. 10** – Správa webových stránek. Antoni Tápies, dostupné:
<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=732172> (citace 25. 4. 2012, 10:02)